

2022-05-23
U2022/02088

Utbildningsdepartementet

Uppdrag att se över eventuella hinder för mobilitet mellan högskolan och andra sektorer

Regeringskansliet beslutar att en utredare ska biträda Utbildningsdepartementet med att se över eventuella hinder för mobilitet mellan högskolan och andra sektorer. En beskrivning av behovet av utredning och en närmare uppdragsbeskrivning finns i *bilagan*.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 23 december 2022.

Kostnader för uppdraget ska belasta utgiftsområde 1, anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m., anslagsposten 1.

Beslutet har fattats av chefen för Utbildningsdepartementet, statsrådet Ekström.

Utdrag till

Finansdepartementet/BA
HR-ansvarig

2022-05-23

Utbildningsdepartementet

Uppdrag att se över eventuella hinder för mobilitet mellan högskolan och andra sektorer

Mobilitet mellan högskolan och andra delar av samhället främjar kvalitet

Regeringen anser att det är viktigt att mobiliteten mellan högskolan och andra sektorer ökar. Det framgår bl.a. av den forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60).

Mobilitet mellan högskolan och det omgivande samhället kan ske i båda riktningarna: genom att adjungerad personal från olika delar av samhället är verksamma i högskolan och genom att högskolans forskande och undervisande personal är verksamma i företag, organisationer eller offentlig sektor. Vissa av dessa anställningsformer regleras i författningar eller kollektivavtal.

Mobilitet bidrar till hög kvalitet i utbildning och forskning, t.ex. genom att främja mer dynamiska forskningsmiljöer, ökad spridning av forskning, förbättrad professionsförankring i utbildningen och stärkt kompetensförsörjning. När högskolans forskare och lärare är verksamma i andra sektorer ger de viktiga bidrag till dessa verksamheters kollektiva utveckling. På motsvarande sätt berikas högskolans forskning och utbildning av att ta del av andra verksamheters dilemman och av att frågeställningar utgår från en verksamhets behov. För individen kan mobilitet bidra till utveckling och meritering.

Det har framförts olika hinder för mobiliteten

I dag varierar mobiliteten stort mellan olika områden och sektorer samt mellan kategorier av anställda (Universitetskanslersämbetet 2020). Inom

vissa professioner, såsom domare och journalist, finns etablerade system för att tillvarata yrkesverksammas bidrag till undervisningen. Inom vissa områden, såsom ingenjörsvetenskap, är det vanligt med s.k. industri-doktorander. I andra professioner saknas motsvarande modeller. Vissa kategorier av anställda, såsom professorer och lektorer, kan ha goda möjligheter till mobilitet medan personer som befinner sig tidigt i karriären kan erfara att mobilitet försenar deras meritering. Internationellt rekryterad personal kan också ha olika möjligheter till mobilitet. Orsakerna till variationen kan vara flera. Det kan bero på att forskningsfält och professioner har olika traditioner och att behoven skiljer sig åt. Det kan också bero på att det finns praktiska hinder eller hinder i regelverken.

Aktuellt regelverk

Anställningen adjungerad professor regleras i 4 kap. 11 § högskoleförordningen (1993:100). En adjungerad professor ska anställas tills vidare, dock längst till en viss tidpunkt. Anställningen får förnyas, men den totala anställningstiden får omfatta högst tolv år.

Anställningen adjungerad lärare regleras genom kollektivavtal. Parterna, dvs. Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer (OFR:s förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna, Facket för Service och Kommunikation [SEKO] och Saco-S) har ingått avtal om en tidsbegränsad anställning på upp till två år i taget. Det finns ingen borte tidsgräns så länge personen fortsätter att ha sin huvudsakliga sysselsättning någon annanstans.

För vissa specifika delar av högskolan finns reglering som syftar till att få in specialistkompetens utifrån. Det gäller lärare inom konstnärlig verksamhet som kan anställas enligt 4 kap. 10 § högskoleförordningen. En sådan lärare får anställas tills vidare, dock längst i fem år. En sådan anställning får förnyas, men den sammanlagda anställningstiden får omfatta högst tio år. När det gäller Försvarshögskolan kan officerare anställas som lärare enligt 3 kap. 2 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Inom området medicin finns en särskilt reglerad möjlighet att förena en anställning som professor eller lektor med en anställning vid en sjukvårdsenhet som är upplåten för medicinsk utbildning och forskning, s.k. förenade anställningar. Enligt 4 kap. 2 § högskoleförordningen får en högskola, efter medgivande av en sådan sjukvårdshuvudman som avses i högskolelagen,

besluta att en anställning som professor eller lektor vid högskolan ska vara förenad med en anställning vid en sjukvårdsenhet som är upplåten för medicinsk utbildning och forskning. Regler för behörighet och tillsättning vid anställningar samt skyldigheter för anställda vid sjukvårdsenheter där det bedrivs högskoleutbildning för läkarexamen och forskning finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80).

Pågående diskussion

Inom lärarutbildningen har svårigheter med nuvarande regelverk påtalats. Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) anför i en framställan till Utbildningsdepartementet (U2021/03018) att arbetsrättsliga frågor, pensionsfrågor och frågor om arbetsmiljöansvar försvårar försök att stärka mobiliteten mellan skola och högskola. SUHF önskar därför se en utredning rörande mobiliteten inklusive möjliga regelverksändringar. En annan aspekt som diskuteras, exempelvis i betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19) avsnitt 11.2.1, är behovet av förbättrad forskningsspridning i skolväsendet.

Även inom medicin, vård och omsorg har svårigheter med att kombinera forskningsverksamhet, utbildning och kliniskt arbete lyfts fram. En specifik fråga som har diskuterats rör regleringen för förenade anställningar och om den borde öppnas upp för fler kategorier av läraranställningar och för ytterligare yrkesgrupper. Det har särskilt förts fram att biträdande lektorer borde få möjlighet till förenade anställningar som en del av sin meritering. Rektorer för landets lärosäten med medicinsk fakultet anför i en skrivelse till Utbildningsdepartementet (U2014/04745) att begränsningen när det gäller vilka kategorier som får omfattas av förenade anställningar bör tas bort så att inte bara professorer och lektorer kan vara aktuella utan att högskolan själv bör få besluta i frågan. I utredningen Framtidens specialistsjuksköterska – ny roll, nya möjligheter (SOU 2018:77) avsnitt 9.8.3, föreslås regelverksändringar i syfte att möjliggöra för andra yrkeskategorier än läkare och tandläkare att komma i fråga för en förenad anställning.

Inom den statliga sektorn förs en diskussion om in- och utlån av personal mellan myndigheter, t.ex. för att kunna hantera plötsligt ökad arbetsbelastning och förändrade kompetensbehov. En pågående utredning, En hjälpande hand – ökade möjligheter till in- och utlån av personal mellan myndigheter (Fi 2021:C), har i uppdrag att föreslå åtgärder som kan underlätta för sådana in- och utlån.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen betonade regeringen att mobiliteten mellan högskolan och andra sektorer generellt behöver öka. Regeringen aviserade även specifikt en översyn av eventuella hinder för att förena en anställning vid ett universitet eller en högskola med en annan relevant anställning. Regeringen angav att frågan i synnerhet gäller personer som är i början av sin karriär och för vilka en förenad anställning skulle kunna vara ett viktigt led i meriteringen.

Utöver de specifika frågor som lyfts från medicinskt håll och inom lärarutbildningen finns ett behov av att analysera frågorna ur ett bredare perspektiv. Bland annat behövs mer kunskap om hur mobiliteten ser ut i olika professioner och vad dessa kan lära av varandra.

Uppdraget att se över eventuella hinder för mobilitet mellan högskolan och andra sektorer

Regeringskansliet uppdrar åt utredaren att biträda Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) med att se över eventuella hinder för mobilitet mellan högskolan och andra sektorer. Utgångspunkten för uppdraget är att mobiliteten mellan högskolan och det omgivande samhället bör öka.

I uppdraget ingår att:

- identifiera fungerande modeller för samarbete mellan högskolan och externa parter i syfte att gynna mobilitet,
- identifiera eventuella hinder för mobilitet,
- särskilt identifiera fungerande modeller och eventuella hinder för förenade anställningar, och
- analysera likheter och skillnader mellan olika områden och professioner, inklusive i vilken mån fungerande modeller kan överföras till andra områden och sektorer.

Utredaren ska vidare:

- ge förslag på åtgärder för att komma till rätta med identifierade hinder för mobilitet,
- i sina förslag särskilt beakta om identifierade hinder kan lösas i avtal mellan arbetsmarknadens parter eller på annat sätt som inte innebär författningsändringar,
- vid behov ge förslag på relevanta författningsändringar,

- analysera konsekvenser av eventuella författningsändringar och övriga förslag, inklusive ekonomiska konsekvenser, och
- särskilt analysera konsekvenser av eventuella författningsändringar i relation till syftet med meriteringsanställningar i högskolan.

Vid utförandet av uppdraget ska synpunkter inhämtas från universitet och högskolor och de kollektivavtalsbärande parterna, liksom relevanta myndigheter och aktörer inom näringslivet och civilsamhället.

Eventuella förslag till författningsändringar ska ske inom ramarna för regelverket för anställningar på statens område.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 23 december 2022.